ეროვნული ბიბლიოთეკა

თეატრი და ცხოვრება

1910 სათეატრო ილუსტრ. კვირეული ჟურნალი № 6

910 წ. კვირა — ფასი 10 კაპეიკი — 7 თებერვალი

შინაარსი: ჩვენი თეატრი და საზოგადოებრივი მომდინარეობა (მეთაური); გაჭირა ოცნება, ლექსი დუტუ მეგრელისა; ჩვენი შენ-შენები, შალვა დადიანისა; ლექსი მ. ველისციხელისა; სიტყვა-კაზმულ ნაწარმოების საერთო დაფასება, ლევ. მეტრელისა; ლექსი, მიმქრალისა; ლექსი, გ. ტაბიძისა; დედის ერთა, ვოდ. I მოქ., ვ. გუნიასი; ვან-ბრანდტი—სურათი; მომავალი მსახიობი (გაგრძელება) პ. დადაძისა; ბეთჰოვენის სიკვდილი—D. Davidiani-სა; მუშტი თუ გონება?! ექიმი შტოკმანისა; ნაწყვეტ-ნაწყვეტ (მგზავრის შთაბეჭდილებანი), გ. ფოცხოველისა; ა. ცაგარლის საფლავი, კონსტან-ანდრონისა; რედაქციის ფოსტა; სურათები.

1910 წლის 2 იანვარიდან გამოდის
სათეატრო სურათებიანი ჟურნალი
თეატრი და ცხოვრება
ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, Контора Груз. Драм. О-ва. Іос. Зах. Имедашвили.

ქართულ თეატრის მსახიობი
ქ-ნი მარო მდივანი
დდევანდელი ბენეფისის გამო

რედაქციისაგან დამოუკიდებელ მიზეზთა გამო „სამეგრელოს მთავარი ლევან“-ის რეცენზია ამ ნომერში ვერ იბეჭდება. შემდეგ დაიბეჭდება

შალვა დადიანი
მსახიობი და მწერალი
ბენეფისის გამო 13 თებერვალს ქუთაისის თეატრში

სახალხო თეატრის რეჟისორი
კონ. ნიკ. შათირიშვილი

7 თებერვალი 1910 წ.

ჩვენი თეატრი და საზოგადოებრივი მიმდინარეობა. წარსულისა და აწმყოს შეცდომანი გაკვეთილად უნდა გამოვიყენოთ, თუ გვინდა მომავალში შეცდომების თავიდან აცდენა...

თითქოს ამ თვალსაზრისით არ ვხელმძღვანელობდეთო, ყოველი ჩვენი საქმე **ანიდან ჰოემდე** გასული, ხელახლად **ანიდან** იწყება ხოლმე...

ამიტომაც არის, რომ თუმცა ჩვენ ვმოძრაობთ, „მივდივართ", მაგრამ მაინც ყოველთვის ერთს ადგილაზე ვართ შეჩერებული, ერთსა-და-იმავე კუთხეში გაყინული...

ქართული სამუდამო სცენის 30 წლის არსებობამ ახლა მაინც უნდა შეგვაგნებინოს, რომ ჩვენის თეატრის ბედიღბალს უფრო მოწადინებით, საქმის სიყვარულით მოვეპყრათ.

ჩვენი თეატრი ამჟამად უდიდეს კრიზისს განიცდის, კრიზისს ზნეობრივსა და ნივთიერს..

თითქოს გავკოტრებულვიყვეთ ზნეობრივად და ქონებრივად,—ისეთს შესაბრალის მდგომარეობაშია ქართული სცენა...

ამიტომ საჭიროა საუკეთესო მომუშავეთა შემოკრება, პირად მისწრაფებათა მივიწყება, ძალღონის გაერთიანება სამშობლო სცენის ასაყვავებლად...

ჩვენს წინანდელ წერილებში უკვე ხაზგასმით აღვნიშნეთ, რაც გვესაჭიროება და აქ აღარ გავიმეორებთ, მხოლოდ ჩვენს საზოგადოებას კიდევ ერთხელ და დაჟინებით მოვაგონებთ, რომ უფრო ფხიზლად შეხედოს საგანს, ნათლი-მამობას მხარი აუქციოს და დრამატიულ საზოგადოების სათავეში ჩააყენოს საქმის მცოდნე და გამკეთებელი კაცები...

გაჰქრა ოცნება!..

იყო დრო ნეტარ ჭაბუკობისა:
გულში ყვაოდა ია და ვარდი;
სულს წმინდა გრძნობა აცისკროვნებდა;
მე ის მიყვარდა, მას მე ვუყვარდი!

ცხოვრება, როგორც დამშვიდებული
ზღვა, ციალებდა და კამკამებდა
და, მასზე მცურავს ჩვენს კოჰწია ნავს
ოცნება შორს, შორს მიაქანებდა!

ის დედოფალი იყო საზღაპრო,
მთელ დიდ სამთავროს მეფე-მფლობელი.
მე-კი იმისი კარის მგოსანი,
მარადის მისი შემამკობელი.

და ვუმღეროდი სხვა და სხვა ლექსებს,
მის ჩაგონებით მისთვისვე თქმულსა;
ის ყურს უგდებდა, აღტაცებული,
ჩემსა სიმღერას, აღფრთოვნებულსა.

და ტკბილ ღიმილით მაჯილდოვებდა!..
მეც სხვის არაფრის არ მქონდა დარდი:
სულს წმინდა გრძნობა აცისკროვნებდა;
გულში ყვაოდა ია და ვარდი!

მაგრამ უეცრად ცა მოიღრუბლა;
ასტყდა გრიგალი, სასტიკ-საზარი;
ნავი კლდეს მოხვდა და დაიღუპა;
გაჰქრა ოცნება, ვითა სიზმარი!

გაჰქრა ოცნება!.. დღეს ულმობელი
სინამდვილეა გამეფებული:
ის ჩაუძირავს ცხოვრების ჭაობს,
მე—უდაბნოში ვარ გარიყული!

1910 წ.

ჩემი შენიშვნები

I

მთხოვთ, თქვენი საპატიო ჟურნალის საშუალებით მეც გამოვსთქვა რამ ჩვენი თეატრის შესახებ.

მერწმუნეთ, ეს ძნელი საქმეა ჩემთვის.

ძნელი მიტომ, რომ თუ არ გულის ტკივილით, ისე რა ითქმის ჩვენს თეატრზე?

თუმცა „დიდი ლხინია ჭირთა თქმა"-ო... და ამიტომ თუ აგყვებით.

თუ არ ჩვენ ნაკლულევანების შესახებ, ისე რაზე უნდა ვილაპარაკო?—ნაკლულევანება-კი „ანიდან" და „ჰანიდან" უნდა დავიწყოთ, რადგან ის, რაც სხვების თეატრს უკვე გამოვლილი აქვს და უკვე აღნიშნული, ნათქვამი და მოჭირვებულიც, ჩვენ ახლა გვადგია კარს და ელის ჩვენგან „საქმით" პასუხის გაცემას.

მთავარი მიზეზი-კი, მაინც და მაინც, ჩვენი თეატრის დაქვეითებისა და დაკნინებისა ისევ იქა ძევს, საცა ყველა გზებს, როგორც არა ერთხელ უთქვამთ, რომისაკენ მიჰყევხართ. ეს არის: ჩვენი პოლიტიკური დაჩაგრულობა, ეკო-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნომიური განუვითარებლობა, საზოგადოთ — ჩვენი უეცობა, ჩვენი უკულტურობა.

თუმცა, როდესაც ადამიანი, რთულის ავადმყოფობით არის ავად ექიმმა შეიძლება მიაგნოს მიზეზთა მიზეზს მისი ავადობისას — მის წინანდელ უხეირო ცხოვრებას, გაციებას, ან სხვა რამ ბაცილებს, მაგრამ სანამ სრულად და ერთბაშად განკურნავდეს, რადგან ძნელია ფურმე ერთბაშად განკურნება, კუჭს უშვენდს, ყელს მოურჩენს, სიყრუვისაგან გადაარჩენს და სიბრმავისაგან დაიხსნის.

აქაც ასეა: მთავარი და შორეული მიზეზი კარგად ვიცით ჩვენი თეატრის ავადობისა, მაგრამ სხვა უფრო მახლობელ და წვრილმან ნაკლთა ჩამოშორება, მაინდამაინც, სადღეისო ვალია.

ეს მახლობელი მიზეზებიც არა ერთხელ აღვნიშნავს, მაგრამ აბა ერთხელ კიდევ ჩამოვთვალოთ:

თვით ჩვენი, მსახიობთა, უეცობა, მოუმზადებლობა, განუმტკიცებლობა და შეუთანხმებელი მუშაობა; დიდი პრეტენზიები და ცოტა საქმე.

უვარგისი ხელმძღვანელნი; სრულიად საქმის შეუფერი მბრძანებლები და ზოგჯერ—არა მეთხე მზრუნველები და გამდლები.

პირუთვნელისა და ღირსეული კრიტიკის უქონლობა, რომლის მაგივრად ან ბავშვების და სრულიად უვიცთა წერის ვარჯიშია ჩვენს პრესაში გამეფებული, ან და თითქო ოლიმპზე მსხდომთა სამაღლო ორიოდე სიტყვა, რომელიც უფრო ხშირად არც შამფურსა სწვავს და არც მწვადსა.

დასასრულ ნივთიერი ხელმოკლეობა.

ეს უფრო იმიტომ, რომ ჩვენი თეატრი ჯერ კიდევ არ დამდგარა ესრეთ წოდებულ „დემოკრატიზაციის“ გზაზე და თავისი კარები ფართოდ, არ გაუღია — მასსისათვის.

ყველამ ვიცით ეს ნაკლი. პრესსამაც, მადლობა ღმერთს, ამ უკანასკნელ ხანებში მაინც, უფრო ცხოვლად ამოიღო ხმა, მაგრამ უწინარეს ყოვლისა ვის უფრო მართებს „დაფაკურება“ და საქმის კალაპოტში ჩაგდება?

— რა თქმა უნდა ჩვენ მსახიობებს.

სანამ თვით ჩვენ არ შევიგნებთ საერთოდ ჩვენს ვალს, სანამ თვით ჩვენ არ შეგქმნით საუკეთესო სხეულს, საქმის დიად სიყვარულით განმტკიცებულს, მანამ ეს ბარგი მუნ ადგა, რადგან გედი კვლავ ცისაკენ მიიწევს, თევზს მაინც წყალში უნდა ჩაგვლიჩოს და კიბოსაც ისევ უკან დახევა სულსა და გულს ურჩევნია.

ხშირად გვესმის ხოლმე: — სცენაზე ნაკლებათა გვყვანან ინტელიგენტებიო. სრული სიმართლეა და დიდი ნაკლიც. აკი ჩვენც უვიცობას ვეჩივით. ინტელიგენტი, ამ სიტყვის საუკეთესო მნიშვნელობით, სწორედ ის ნოყიერი და შეზავებული ნიადაგია, რომელზედაც, უთუოდ, დიდათ სურნელოვანი მცენარე აღმოცენდება ჩვენის სათეატრო ხელოვნებისა, მაგრამ, ჩემის ფიქრით, ერთი რამ კი ავიწყდებათ ჩვენს საპატიო შემნიშვნელებს.

თბილისშიაც და ქუთაისშიაც, რა თქმა უნდა, ვიცნობ ზოგიერთს ჩემს სცენით ამხანაგს. არ არიან, ბატონო, „ინტელიგენტები“. შეიძლება ზოგიერთი მათგანი,—აქ საწყენი არაფერია, პირიქით სასახელოცაა, მე მგონი — „ქუჩის ბიჭებიც“-კი იყვნენ, ან „გაზეთის ანუ სხვა რამის დამტარებლები“, მაგრამ თეატრისთვის კი დიდად საჭირონი არიან. ამას უსათუოდ უნდა ყურადღების მიქცევა. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ თუ კი ჩვენს სცენას, როგორც ხშირად იტყვიან ხოლმე, „გაწმენდა“ უნდა, ცოცხი კი არ უნდა—ერთი მეორეს ბრუნდი და მართალი მიაყოლო, ფარცხი უნდა, ფარცხი, რომლის ქვეშაც ადვილად შეიძლება რომელიმე „ინტელიგენტი“ მოყვეს და „ქუჩის ბიჭი“-კი ლამაზად დარჩეს თავის ადგილას. ეგ ტყუილი გოდებაა, რომ იმათ შერყვნეს ჩვენი სცენა. შერყვნეს იმათ, ვინაც არ იყვენ წვეულ, არ იყვენ რჩეულ, მაგრამ საქმის ბედილბალი-კი ხელთა ჰქონდათ თვით ჩვენივე, მსახიობთა, დაუდევრობისა და სიბრმავის, ან სიბეჩავის გამო.

მე ასეთი „შესწორება“ შემომაქვს: შეერთდენ „უსაჭიროესნი“. სიტყვა „ინტელიგენტს“, თვით ჩვენივე საყვარელი საქმის სასარგებლოთ, ნუ დავატანთ ძალას.

საკვირველი საქმეა! სცენა ისეთი დაწესებულებაა, რომელიც თითქო თხოულობს ღრმად მომზადებულ პიროვნებას თეორიით. რაღა სჯობია თუ ასე ხდება ხშირად! მაგრამ ზოგჯერ გაიხედავთ — ვიღაც „ქუჩის ბიჭი“ მოგვე-

ლინება, ან „გაზეთის გინა სხვა რამის დამტარებელი“ და..., მიუხედავად უდაბნოდის თეორიისა, პრაქტიკულად მ'შვენიერი მსახიობი დგება, დიდად საჭირო სცენისათვის. ეს განა მარტო ჩვენ'შია ასე? ვინუგეშოთ! ადამიანის სასახელოდ, სხვაგანაც ასრე ხდება.

ამიტომაც ნუ „განვადგებთ სატანას“ და მოვიხმაროთ ისანიც, საჭირონი. ყველას აქვს თავისი „მაქსიმუმი“ და ჩვენც სწორედ უნდა ვეცადნეთ, რომ ჩვენის ხელიანის მოპყრობით სამუშაოდ გამოვიწვიოთ მისი ფარული ძალთა ძალი. ჩემის ფიქრით, საქმე ის არის ძალის გამოყენება უნდა ი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ში და ჩვენც ამ ფაქტს უნდა გავუწიოთ ანგარიში.

სიამოვნების მოთხოვნილებასაც აყენებენ ისევ ჩვენი გრძნობანი, ჩვენი ინსტიქტები და ყოველი მწერალი მოვალეა მორჩილებით ქედი მოიხაროს ამ მოთხოვნილების წინაშე და ეცადოს, რაც შეიძლება, მისი სავსებით დაკმაყოფილებას.

მაშ ასე. მხატვრული ნაწარმოები უეჭველად უნდა გვგვრიდეს სიამოვნებას. რა სულიერ ნიადაგზეც უნდა იყვეს აღმოცენებული ეს სიამოვნება და რა ხასიათისაც უნდა იყვეს იგი, ეს სულ ერთია ამ შემთხვევაში.

თუ ნაწარმოები იწვევს ჩვენში აღტაცებას, აღფრთოვანებას; თუ ის აღრმავებს გრძნობებს, ამაღლებს აზრებს და აღვიძებს ფანტაზიას, მაშ სჩანს ის სწორედ მხატვრული რამაა.

ამ გრძნობებისა და აზროვნების დრტვინვას, მათ გაღიზიანებასა და ათამაშებას ნაწარმოები იწვევს ან ცალკ-ცალკე, ან ჯგუფებად, ან ყველას ერთად.

ამასთანავე ყველა ამ გრძნობებისა და აზროვნების აჟღერება გამოწვეული არის ინსტიქტიურის, ჩვენის გონებისაგან მიუწდომელის, საიდუმლო გზით, ჩვენდა უნებურად.

ამ გრძნობებისა და აზროვნების ღელვის, მათი კმაყოფილების, მათი ჟღერისა და ცვალებადობის შედეგი არის სწორედ ის სიამოვნება, რომელიც ისეთ უცნაურ, საიდუმლოების ქათიბაში გახვეულა და ყოველთვის გვამცნებს ხოლმე თავის არსებობას ჩვენში, როცა მას გულში მოხვდება ხელოვნებისაგან ნაზად ნატყორცნი ისარი, როცა ის ყურს მოჰკრავს მის ციურ, ჰაეროვან ჰანგებს და აღვიძებს ხოლმე მის მიყუჩებულ-მიძინებულ ბუნებას.

ეს სიამოვნება არის სწორედ ის, რასაც უწოდებენ ესთეტიკას, ესთეტიკურ გემოვნებას, ან დაკმაყოფილებას.

ყველა ამის შემდეგ მეტი იქნება ვსთქვათ, რომ მხატვრული ნაწარმოები უნდა ჰხატავდეს ბუნებრივობას, რადგან თუ მასში არ იქნება ბუნებრივობა, მაშინ ის ვერც გამოიწვევს ჩვენში ნამდვილ სიამოვნება-სიტკბოებას, რადგან ჩვენი გრძნობანი, ჩვენი ინსტიქტები ისე ფხიზლად ადევნებენ თვალ-ყურს ყველაფერს, რომ მცირე არა-ბუნებრივობასაც ხელად მოჰკრავენ ხოლმე ან თვალს, ან ყურს, თუმცა გონება-კი ხშირად ვერ ხედავს ხოლმე ჩვენი გრძნობებისა და ინსტიქტებისაგან შემჩნეულ არაბუნებრიობას.

მხოლოდ უნდა შევნიშნოთ, რომ მხატვრული ბუნებრივობაც ისე განირჩევა ცხოვრებისა და მეცნიერულ ბუნებრივობისაგან, როგორც მისი სინამდვილე ცხოვრებისა და მეცნიერულ სინამდვილისაგან, რაზეც უკვე გვქონდა ლაპარაკი.

მაშ ასე. მხატვრული ნაწარმოების საერთო დაფასება შეიძლება მაშინ, თუ ის საერთოდ იწვევს ჩვენში აღტაცებას, აღრმავებს გრძნობებს, ამაღლებს აზრებს და აამუშაკებს ფანტაზიას.

ოჰ, რა განუსაზღვრელია კარგი ნაწარმოებით განცდილი სიამე! ვერც თვალებზე მომდგარი ცრემლი, ვერც სახეზე მქროლავი ღიმილი, ვერც ამოხვრა, ვერც აღტაცება და მით უმეტეს ვერც სიტყვები, ეს ყველაზე სუსტი იარაღი კაცის ძლიერ და იდუმალ გრძნობათა გადმოსაცემად, ვერ გამოჰხატავენ იმ უცნაურ გრძობას, რასაც ეწოდება სიამე. იგი ბობოქრობს ზღვასავით, თუ წყნარია მაისის დილასავით, მაინც მარადის საამო, შემაჟრჟოლებელ, აღტაცებულ ჰანგებად გაისმის კაცის მთელ არსებაში.

ეს სიამე, მწარე ცრემლებით არის შობილი თუ უმანკო სიცილ-ხარხარით, მაინც ნეტარების წყაროდ ჩუხჩუხებს ადამიანის მგრძნობიერ გულში და ატკბობს მთელ მის არსებას.

ეს უხილავი ბადეა, უჩინარ ხელით ნაქსოვი, რომელიც ნაზად, მაგრამ ძლიერად გარს ეხვევა ადამიანს და ადამიანიც ამ შებოჭვით განიცდის ზეაღმაფრენას, ციურ ნეტარებას.

დაჰკვირვებია ვინმე, თუ რას განიცდის, როცა ისმენს კარგ ნაწარმოებს?—თითქოს სხვა ტვინით ფიქრობდესო, ისე ნათლდებიან მისი აზრები; თითქოს სხვა ნერვებით განიცდიდესო ყველაფერს, ისე სპეტაკდებიან მისი გრძნობანი, თითქოს მის ფანტაზიას გაუღეს გალიის, ყოველ-დღიურ ცხოვრების, კარიო, ისე მიჰფრინავს შორს მსუბუქად, საამურად. ყოველდღიური ცხოვრება თავისი ჭირ-ვარამით დაცემით, გათახსირებით ეჩვენება რაღაც წარმოუდგენელ სისულელედ, გაუგებრობად ამ ქვეყანაზე და სცდილობს მიაგდოს იგი სადღაც დავი-

წყების ბნელ კუთხეში და თვითონ კი ამ უხილავ—სიამის უხილავ ფრთებით მიექანება სულ სხვა ქვეყნებისაკენ, რომელთაგანაც ზოგი გაცისკროვანებელია მის ტკბილი ოცნებით, ზოგი-კი უხილავი, ვით მის სიმე, სადაც ინილავს ახალ სინათლეს, ისუნთქავს სულ სხვა წმინდა პურით, სადაც შეგნებით ან შეუგნებლად ესწრაფვის მარადისობას, უკვდავებას და შეგნებულად ან შეუგნებლად განიცდის ახალ სიტკბოებას, ახალ სიამეს ამ ძებნაში, მისწრაფებაში.

იგი ცხოვრებაში უპატიოსნო, მაშინ ხდება პატიოსანი; ცხოვრებაში ყალბი, მაშინ ხდება გულმართალი; ცხოვრებაში უგრძნობი, გულქვა, მაშინ ხდება მგრძნობიერი, ლმობიერი, როგორც გულწრფელი, თავდავიწყებითი სიყვარულის დროს, როცა კაცის გულში ადგილი აღარა აქვს ანგარებას, წვრილმანობას, სულმოკლეობას.

კარგი ნაწარმოები — ეს მადლის მომნიჭე შუქია ყოველდღიურ ბნელ ცხოვრებაში; ეს სიამო ჰანგია ყოველდღიურ კვნესაში, ეს უკვდავების გრძნობაა ამ ქვეყნიურ წარმავლობაში; იგი აღვივებს ღვთიურ ცეცხლს კაცის გაცივებულ გულში, თავისთვისაც და სხვისთვისაც გაცივებულ გულში.

დიაღ, ასეთია ჭეშმარიტი მხატვრული ნაწარმოები და ამ აზრის სიმართლეში დაგარწმუნებთ არა ჩემი წერილი, არამედ თქვენივე დაკვირვება, გაცნობა თქვენ ღრმა და რთულ გრძნობათა და განცდათა; ჩემი წერილი მხოლოდ მიგითითებთ ამ დაკვირვების აუცილებლობაზე.

იქნება ზოგიერთმა კრიტიკოსმა მისაყვედუროს, ეგ ხომ ჩვენც ვიცოდითო.

შეიძლება ბევრმა იცოდეს, მაგრამ ეს ცოდნა ხშირად ავიწყდებათ ხოლმე და ვერ ხელმძღვანელობენ ამით შესაფერად, [ამისი მარტო ცოდნა არა კმარა. ეს ყოველთვის თვალწინ უნდა უდგეს დამფასებელს; მის ნელ რხევას, მის უმნიშვნელო ცვალებადობას ყოველთვის ღირსეულ ანგარიშს უნდა უწევდეს.

ეს ბევრს ავიწყდება ხშირად იმიტომ, რომ ნაწარმოების მეორე ხარისხოვანი თვისებანი, ან ნაკლი, ან ღირსება, რომელიც გამოჰხატავს მხოლოდ ხელოვნების რომელიმე მიმდინარეობას. ხშირად წინ ჩამოეფარება ხოლმე დამფასებელს და ის ვეღარა ჰხედავს ხელოვნების იმ უმთავრეს და საერთო თვისებას, რომელზედაც ვლაპარაკობდით აქამდის. ე. ი. თუ რა შთაბეჭდილებას იხდენს რომელიმე ნაწარმოები ადამიანის იმ ღრმა ბ ფსიზელ გრძნობებსა ბ ინსტიქტებზე, რომლის ხმაც გვესმის მხოლოდ მაშინ, როცა კარგად ვაკვირდებით მას, როცა მიუდგომელ, სერიოზულ ანალიზს ვუწევთ ჩვენი გრძნობებისა და ინსტიქტების პასუხს, და ჩვენი არსების მრავალგვარ თვისებათა სხვა და სხვა ცვალებადობას, რადგან უმთავრესად და საერთოდ ესენი სწყვეტენ, სასიამოვნოა თუ არა ესა თუ ის ნაწარმოები.

და თუ სასიამოვნოა ის—მაშ სჩანს მხატვრულიც არის. ყოველი მხატვრული ნაწარმოები უპირველეს ყოვლისა უნდა იყვეს სასიამოვნო. რომელ ლიტერატურულ მიმდინარეობასაც უნდა ეკუთვნოდეს იგი, — სულ ერთია, ეს მეორე და მესამე ხარისხოვანი კითხვაა. სიამოვნება კიდევ გადასწყდება ისე, თუ ნაწარმოებმა გამოიწვია ჩვენში ჩუმი, ნეტარი კმაყოფილება, ან აღფრთოვანებული მღელვარება, თუ აამუშავა გრძნობები და აზრები და დაჰბადა მათში ინსტიქტიურად სხვა და სხვა ნაირი სოციალური და ფილოსოფიურ-ზნეობრივი კითხვა, თუ გამოაფხიზლა სული კვლევისა, ძიებისა და კმაყოფილებისა.

ჩემი აზრით, აი, ამ გზით შეიძლება მხოლოდ მხატვრულ ნაწარმოებთა საერთო დაფასება.

ლევ. მეტრეველი

*
* *

ოხ, ნუ ჩაშოჭკრავ ბრიდის თითს ჩანგურს,
ნუ მოამაგონებ სტრფოს დაკარგულს,
თორემ ეს გული,
ფერფლად ქცეული,
ამოკვნესდება,
ბედით წყეული,
და მაშინ გიყო
დაგვდარება,
სადაც შორს
მანდვრად გაეპარება.
ოხ, ნურვინ მეტყვეთ ,,შოკვდაო ისა...
და დაგიბნელდა სხივთა მზისა!!
მე კვლად ველი ნახვას ამისას...
შუქ-ზოლდვრე განთადისას.

მიმ ქრალი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დედის ერთა

ვოდ. 1 მოქ. ჩვენის ცხოვრებიდან.

მოქმედნი პირნი:

ქაიხოსრო ხვედელაძე, სამსახურიდან გამოსული მოხელე—50 წლ.

თაფლო, ამისი ქალი, სწავლა-დამთავრებული—17 წლ.

კნ. რიფსიმე, ქვრივი 47 წლ. კაპასი დედაკაცი.

იოთამ, ამისი ვაჟი, დედის ერთა, 20—22 წლ., მოსულელო.

ნოდარ ზამბურაკი, სამხედრო სამსახურში ნამყოფი, 48 წლ., კოკელი და ბრაზიანია.

სონა, ამისი ქალი 22 წლ. მოუხეშავი და უტყვი არსება.

მოქმედება სწარმოებს ქიზიყის ერთ-ერთ მხარეს

სცენა: ეზო სოფელში. მარჯნივ რუ მოჩანს. ირგვლივ წნული ლობე, ხის კარით, აქ-იქ ხეები და ბუჩქნარები, მარცხნივ სახლის დერეფანი, ეზოში სოფლური სკამები. ქვა დიდ კაკლის ქვეშ და სხვა. იქით ბუჩქნარებში ხე-ტყე. შუა დღეა. ფარდის ახდის შემდეგ შემოდიან.

I

ქაიხოსრო, თაფლო

თაფ. მამილო, არ ვიცი, ისე როგორ წაგეჩხუბეო, რომ არ გეწყინოს?

ქაიხ. შენ კიდევ ნუ წამეჩხუბები, შვილო! ამა, რა გაქვს ჩემთან საჩხუბარი?

თაფ. რაო? განა ერთი, განა ათასი, ასი ათასი და ათი ათასი?!

ქაიხ. ამა, ერთი მაინცა სთქვი! მოიცა, ჩამოცხა და, აი იმ ხის ქვეშ ჩამოვსხდეთ! (ჩაშოჯდება) ახლა სთქვი.

თაფ. ჯერ ერთი, რომ საშინლად მოწყენილი ვარ!

ქაიხ. ესთქვათ ეს ერთი,—მეორე!

თაფ. მეორე ისა, რომ მე მარტო ვარ!

ქაიხ. მესამე?

თაფ. მესამე, მეოთხე, მეათე და მეასე ამ ორი მიზეზისაგან წარმოდგება... დედა მომაკვდა თუ არა, მაშინათვე მონასტერში დამიმწყვდიე, მითომ და სწავლისათვის... მთელი შვიდი წელიწადი ვეგდე იმ თქვენს ნაქებ სასწავლებელში! ამა, რა ვისწავლე, მამაც არ მოშიკვდება, რომ ჩემს თავში სრულებით არა არის-რა იმ სწავლიდანა! წერა-კითხვა მასწავლეს, ოდნავ ხელ-საქმე და სხვა არაფერი! წერა-კითხვა შინაც კარგად ვიცოდი!

ქაიხ. მერე ვისი ბრალია, რომ არა იცირა! მე კი შენი წონა ფული დავხარჯე და!

თაფ. იმისი ბრალია, რომ თბილისში უნდა წაგეყვანე და იქ მიგებარებინე სასწავლებელში!

ქაიხ. თბილისში, შვილო, მამაშენს უსწავლია და დედაშენს?

თაფ. ჰო, და კიდეც იმიტომ არის, რომ არაფერი ვიცი! ჰა, ბურთულაანთ თიკო თბილისში სწავლობდა და, სხვა არა იყოს-რა, ჭრა-კერვა ისეთი იცის, რომ თქვენი მოწონებული!... ეჰ, თავი დავვანებოთ იმ შეჩვენებულ მოლოზნებს, იმათ პრანჭიაობას, იმათ ორპირობასა და ფარისევლობას-მეთქი, იმათ გამუდმებულ წირვა-ლოცვასა და ზარების რეკვას-მეთქი...

ქაიხ. ამაზე დავხარჯე ამდენი ფული? ეჰ, ეჰ, ეჰ!

თაფ. და მერე რა გამოვიდა? ჩამომიყვანე აქა და უარეს დღეში ჩავვარდი! დილიდამ-საღამომდინ მხოლოდ შენა გხედამ, მოჯამაგირე ტოტესა და შემდეგ ვარდისახარს!

ქაიხ. შენც რა ცუდ ხალხსა ხედავ!

თაფ. ასეთი სიცოცხლე შეუძლებელია! ან ჰო, ან არა!

ქაიხ. (შეწუხებული) რა იყო,- შვილო, რა გინდა?

თაფ. გადაჭრილს გეუბნები, მამილო, რომ არ შემიძლიან მთელი დღე ოთხ კედელ შუა ვიჯდე!

ქაიხ. მაშ რა ვიყო, შვილო!?.

თაფ. ეგ შენ თვითონ მოიგონე! შენ არ იყავი მანუგეშებდი: ამა, სწავლა გაათავე, შვილო, და მერე მე ვიცოო! ჰა, ესეც სწავლა გავათავე და ახლა კიდენ შენ იცი!.. მე დეიდასთან წასვლას ვაპირებდი სიღნაღში, შენ არ ინდომე—ჩემთან იყავიო... ჰა, ესეც შენთანა ვარ... ლამის გავგიჟდე. პანსიონში, ამხანაგები მაინც მყვანდენ.

ქაიხ. (ოანაგრძნობით) ჩემო კარგო, მე ხომ არას გიშლი; წადი ხოლმე, გაისეირნე, ვარდისხარ წაიყვანე და წისქვილი დაათვალიერე,

ვენახები ნახე, სასაფლაოზე ადი, დედაშენი მოიგონე!

თაფ. (აჯავრებს) „ვარდისახარ წაიყვანე, წისქვილი ნახე, სასაფლაოზე ადი“!.. შენც ეგ გინდა, რომ მალე სასაფლაოზე წავიდე! (თავს ჩაქინდრავს)

ქაიხ. აი, დასწყევლოს ღმერთმა იმათი პანსიონიც! შვილო, არ გახსომს პატარობისას რამენს დახტოდი, სახლში ძღივს შემოგიყვანდით.

თაფ. ის დრო სულ სხვა იყო, ეს დრო სულ სხვა არის!

ქაიხ. მითომ დაბერდი თუ? ეჰ, ეჰ, რა დროება დადგა!.. შვილო, იქნება მურაბები გინდა!

თაფ. (იგანის) მამილო! როცა შენ 17—18 წლისა იყავი, მაშინ შენც მურაბები გიყვარდა!?

ქაიხ. (გულუბრყვილოდ) მიყვარდა და ეგრე, განსაკუთრებით კაკლისა! არც ალუბლისა იყო ცუდი!

თაფ. (ცბიერად) კიდევ რა გიყვარდა, მამილო!

ქაიხ. კიდევ?! კიდევ რა! არ მახსოვს, იქნება სხვაც რამე მიყვარდა... ოჰ, მართლა! დოშეკამანდიც მიყვარდა!

თაფ. მამილო... თუ გინდა... მე.... თუ გინდა მე გეტყვი...

ქაიხ. კარგი, შვილო, კარგი! მითხარი, რაც გინდა: იქნება კაბები გინდა, იქნება რა გინდა, მითხარი შვილო... ნუ გეშინიან... აქ არავინ არის.

თაფ. ყურში-კი გეტყვი!

ქაიხ. კარგი, ყურში მითხარი.

თაფ. (ყურში ეტყვის) მე... მე.. მამილო... მე მიყვარს... მე შეყვარებული ვარ! (ერთბაშად შერცხვება)

ქაიხ. (წამოხტება) როგორ? რაო? ეგრე ერთბაშად ხოლვერა ხომ არ არის, შე დალოცვილო! ასე ერთბაშად როგორ იქნება; ასე სწრაფად მოუფიქრებლად?

თაფ. მამილო, განა სიყვარული ფიქრსა და სჯაში შედის?! სიყვარული უეცრივ მოდის, ელვასავით ჩვენდა უნებურად.

ქაიხ. ამ სიყვარულზე, გეტყობა, ბევრიც და კარგადაც უსწავლებიხართ მონასტერში! (ხელს იქნევს) არა, შვილო არა! სიყვარული უცებ-კი არ მოდის, უცებ სისულე მოსდის კაცსა, მოულოდნელი არა ვარგა!

რაფ. მამილო, შენ თვითონ არ ამბობდი, რომ დედა ჩემი მოულოდნელად შეგირთამს, ერთს ნადიმზე.

ქაიხ. ეჰ, შვილო, ის დრო სხვა დრო იყო... ის სამოც წლებში იყო... მაშინ ყოველი კეთილი და პატიოსანი იყო! ეჰე, მაშინდელი დრო რა ამ დროის შესადარებელია?.. ახლა ყოველ ნაბიჯზე სიცრუვე, ანგარება, ფული და ვაჭრობაა!..

თაფ. მე ვიცი, რათაც ლანძღამ ახლანდელ დროს... ეგ—მე რომ ოთომი მომწონს—იმიტომ.

ქაიხ. მე შენ ითთამს სრულებით არ ვიცნობ... ახლად ჩამოსულები არიან... აქ რაღაც ერთი ტკაველი მიწა ჰქონია დედა-მისს და იმას შეჰყურებენ! მე იმათ სრულებით არ ვიცნობ!

თაფ. თუ არ იცნობ, მამილო, ცუდათ რათ იხსენიებ შენ თვითონ არ მასწავლიდი ხოლმე, ტყუილად ნუ იცი კაცის განკიცხვაო!

ქაიხ. შვილო თაფლო. რა დაგმალო, ყველა გაიძახის, მეორე კლასიდან არის გამოგდებულიო. რაღაც სამსახურში ყოფილა და იქიდანაც გამოუბძანებიათ... იმის დედას რაღაც გროშები ეძლევა პენსიად და იმითიღა ცხოვრობენო... რა ერთი ხანია, დედა-შვილი მდიდარ საცოლეს დაეძებენ თურმე ყველა სოფელში... ახლა აქ ჩამოსულან, რა არის ვინმე ჩავიგდოთ ხელშიო... ვინ მოსთვლის რაებს ამობენ მაგათზე.

თაფ. ერთად-ერთი ყმაწვილი კაცია მთელს ჩვენს სოფელში და იმაზედაც-კი ჭორი დაუყრიათ, მაშ რა ექნა ახლა, მოჯამაგირე ტოტეს მივეხოვდე!

ქაიხ. რათა შვილო, რათ ჩქარობ, ჯერ რა დროა!..

II

იგანიეკ, **ოოთამ**

ოოთამ (ჯერ კიდევ კულისებიდან უკარის) დაიკარგე, დაიკარგე, ძაღლო, ჭეი, ხალხნო! ვინა ხართ ქრისტიანი, მიშველეთ!.. ძაღლებმა შემჭამეს, მიშველეთ! (გაშიშვლდება და ხელს აცალებს ფეხებზე) დასწყევლათ ეშმაკმა, როგორ დამფლეთიეს! (შეაშბნევს თავდაზ და ქაიხასრის) უკაცრავად, როგორ მშვიდობით მოგიკითხოთ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ოპერის მსახიობი ქალი ვან-ბრანდტი

ოპერის მსახიობი

ვან-ბრანდტი, ცნობილი მომღერალი ქალი მუსიკალური განათლება მიიღო პარიზის კონსერვატორიაში ქ-ნ არტ-დე-პადილლას ხელმძღვანელობით და დაჯილდოვებული იქმნა ოქროს მედალით; იმავე წელს მიწვეულ იქმნა პარიზის თეატრში Opera comique, სადაც შესანიშნავად მღეროდა ლაკმეს (დელიბას ოპერა). მოვლილი აქვს რუსეთისა და ევროპიის მთავარ ქალაქები და ყველგან საუცხოოდ უმღერნია. ამ ორი წლის წინად საფრანგეთში დაჯილდოვებულ იქმნა ოქროს Palm l'acaqemique-ით ამჟამად საგასტროლოდ მოწვეულია თბილისის ოპერაში.

მსახიობის დღიურიდან

...ვინ რას დამკვლებს... ჩემშა ძალამ
ფრთა-გაშლილი და დაუთრგუნველი;
დეე, კვლავ ეწვეთ დამხარხარებდეს
ბეტერთ ურტხვი გუნდი, ბრბო
უზრუნველი.

ამედი.. ერთად ერთი ეამედი
გზას მისხიეოსნებს მომავალისს,
ამ იარადით თუმ მთლად გაეაქროს
გარს შემოხვეული შავს ძალას
მტრისს...

გ. ტაბიძე

თაფ. ენიაზ ოოთამს ვახლავართ! (ხელს ჩამოართმევს ძაღლებმა დაგკბინეს?

ოოთ. (იცინის) ისეთი შემიტიეს, გულადი რომ არ ვყოფილიყავი, სწორედ შემჭამდენ!

ქაიხ. დაკბენილი ხომ არა ხართ, ყმაწვილო!

ოოთ. (იცინის) ცოტა-კი კანეებში გამკრეს კბილი!.. მაგრამ არც მე დავაყარე ხეირი! (ტუფს) ერთს ყური მოვგლიჯე და მეორეს კუდი.

ქაიხ. შვილო, რატომ არა სთხოვ სტუმარს დაბრძანდეს; დაბრძანდით, ყმაწვილო!

ოოთ. გმადლობთ, ნუ შესწუხდებით! რა ბრძოლა იყო! (იცინის)

თაფ. (ჩუმად მამს) ხედამ, მამა, რა თავაზიანი და ზრდილობიანია. შენ კი ამბობდი — მეორე კლასიდან გამოაგდესო.

ქაიხ. (ჩუმად თაფდოს) ჩუმად იყავ! (ოოთამს) შვილი ძაღლები გვყავს და არ ვიცი, რ დაემართათ.

ოოთ. მე დაცდილი მაქვს; როცა დილიდანვე დედა ლრენას დამიწყებს—იმ დღეს თუ სადმე ძაღლები შამხვდენ, უთუოდ დამკბენენ! დღეს დედა ჩემმა დილიდანვე დამიწყო ლრენა.

ქაიხ. (ჩუმად შვიდს) ზედ არ ეტყობა, რომ ნასწავლია! (ხადდა) უკაცრავად, ყმაწვილო, მე გიახლებით, ცოტა თვალს მოვატყუებ სადილს წინ, თქვენ-კი გაერთეთ მანამ! (ნელა გადის დერეფანში. დიდ ხანს სიჩუმეა, ოოთამი და თაფდოა ერთმანეთს შეხედავენ და ისევ ხარს აბრუნებენ რამდენჯერმე)

ოოთ. (ძალზედ ამოიოხრებს) აჰ, აჰ!..

თაფ. (შეშინებული) უჰი, რა შემაშინეთ!

ioтоt. (კედელ ოხრამს) აჰ, აჰ!

თაფ. რაზედ ოხრამთ?

ioтоt. ეჰ, ვინ იტყვის რაზედა ოხრამო! (სიმღერით)

ვინ რა იცის, რომ ეს გული მკვდარია,
რომ სიცილი ბევრჯერ ცრემლზე მწარეა!!

თაფ. რა კარგი ხმა გქონიათ? მე ძრიელ მიყვარს სიმღერა!

ioтоt. მერე ჩემისთანა სიმღერა და თარი არავინ იცის ქ[illegible].

თაფ. (სიჩუმის შემდეგ) რაზედ ამოიოხრეთ წელან ისე მძიმედ?!

ioтоt. უსიამოვნობა ცხოვრებაში... არაა-ვითარი თანაგრძნობა... მარტოობა... ეხ, რაც მქონდა— სულ დავკარგე... ღღე მოსვენება არა მაქვს და ღამე არა მძინავს, — არა ვსვამ, არა ვჭამ, გულში გრძნობა არ არის, თავში ფიქრი! (თავისთვის) ეჰ, ეჰ, ეჰ,

თაფ. ალბად რაიმე უბედურება შეგმოხვეოვათ!?

ioтоt. უბედურება და ეგრე? მთელი ღამე თვალი არ დამიხუჭამს.

თაფ. ავად ხომ არ იყავით?

ioтоt. რაც მე ოფლში გავიწურე?

თაფ. მერე რა შეგემოხვათ ისეთი?

ioтоt. (ზნაშეულდობით) ლექსებსა ეწერდი.

თაფ. (ნასიამოვნება) ლექსებსა?

ioтоt. დიახ, ლექსებსა, მერე რა ლექსებს! ქვას გახეთქდა და ხეს აიკრემლებდა! მაგრამ საუბედუროდ მათი ჩაწერა ვერ მოვასწარ. ჰაიგიდი, რა ლექსები იყო.

თაფ. (ალტაბუდი) თქვენ პოეტიცა ხართ?!

ioтоt. პოეტი?! ჩემისთანა შაირები მთელს ჩვენ მხარეს არავინ იცის; დილით რო დავიწყო, მეორე საღამოს თუ გავათავებ.

თაფ. აბა, ერთი წამიკითხეთ თქვენი ლექსები!

ioтоt. წაგიკითხამ მხოლოდ ერთი პირობით: რაცა გკითხოთ — პასუხი მომეცით.

თაფ. ჯერ თქვენ წაიკითხეთ!

ioтоt. ამ ლექსს ჰქვიან „შენი ვარ“ და დავწერე სახსოვრად ახალგაზრდა ქალისა, რომელიც გაგიყვანეთ შემიყვარდა! (ტბაურად გადაგდების თავლს თაფდოს, რომელიც დარეხვენიათ თავს ჩადუნავს) მაშ ვიწყობ!

„შენ ჩემი ხარ, მე შენი ვარ, შენი ვარ,
შენ დაგეძებ, სულ შენთვისა დავდივარ:
მარტო თუ ვარ, შენს ფიქრში ვარ, შენი ვარ!“
როგორია, ჰა!?

თაფ. (ალტაბუბით) საუცხოვოა, საუცხოვო, განაგრძეთ!

ioтоt. ამ ჰანგზე?

თაფ. როგორც გენებოს! ერთი ეს მითხარით, როგორ აკეთებთ, როგორ იგონებთ ამ ლექსებს?

ioтоt. (თავზე უჩვენების) აქედან ამოდის! როცა გნებავთ, რაზედაც გნებავთ, რომელი ლექსი არა ვთქვა ისე ხელად, თათარიახნად.

თაფ. (ზორტხად) აბა ერთი ჩემზე სთქვით!

ioтоt. (ჩაფიქრდება)

„თქვენნ ხართ ძრიელ ლამაზი,
ჩემო ტურფავ, ჩემნო თაფლო,
სიყვარულით სავსე მალხაზო
უსიყვარულოდ არ დამფლო!“
როგორია, ჰა, ჰა?!

თაფ. მშვენიერია, მშვენიერება! რა ნიჭიერი ყოფილხართ!

ioтоt. (თავმომწონედ) თუნდა მთელი დღე შაირებით და ლექსებით ვილაპარაკოთ. აი, დედაჩემი გაუნათლებელი ქალია, მაგრამ იმანაც კი იწამა ჩემი ნიჭი... ახლა განზრახვა მაქვს, ლექსები გამოვცე, ფულებს ავიღებ და თქვენ მოგართმევთ.

თაფ. მერე მე ფული რად მინდა?

ioтоt. არა, ფულებს-კი არა, თქვენ ლექსებს მოგართმევთ, ფულებს-კი მე ავიღებ! (ეტანის. სიჩუმის შემდეგ) ერთი პაპიროსი არა გაქვთ?

თაფ. (ამოიღებს ჯიბიდან რამდენიმე ჩაპირეს) მართლა, სულ არ დამავიწყდა! მამას მოვპარე —ინებეთ! აი სპიჩკაც! (მოუკიდებს და ხელში ჰაძლევს)

ioтоt. (მოსწევს) იჰ, იჰ.. რა ნაფაზი იყო!

თაფ. ნაფაზი რაღაა?

ioтоt. როგორ, ნაფაზი არ იცით რა არის? ეჰ, ვერაფერი ნასწავლი ყოფილხართ, თუ ნაფაზი არ იცით, რა არის! აი, ნაფაზი! (უჩვენებს) მიხვდით ახლა?

თაფ. არა?

ioтоt. ეჰ, ეჰ, რა თქვენი საქმეა? თქვენ ეს მითხარით, პირობაზე როგორა ხართ?

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თაფ. (გაოცებით) რა პირობაზედა?

იოთ. ვაჰ, აგრე მალე დაგავიწყდათ! წელან რომ დამპირდით.

თაფ. რას დაგპირდით?

იოთ. იმას, რომ პირდაპირ მიპასუხებთ ჩემ კითხვაზედ?

თაფ. აბა!

იოთ. ვინ მოგწონთ?

თაფ. (იცინის) ვერა, მაგას ვერ გეტყვით!

იოთ. (წამოდგება) არა, მე მეტი აღარ შემიძლიან? გაიგეთ, თაფლო, რომ ჩემი გული... (შეჩერდება) გესმით, ჩემი არსება! ნუ თუ არ მატყობთ? ნუ თუ ჩემი სახე არ გეუბნებათ, თუ რა ამბავია ჩემს გულში!.. აქ შემოიხედეთ, აქ (უჩვენებს გულზე და მერე მუხლებზე დაეცემა) თაფლო, მე ისე მიყვარხართ, ისე... როგორც, როგორც... შალვას თამარ ბატონიშვილი? (თავისთვის) თაფლო, უთქვენოთ ჩემი სიცოცხლე, რა სიცოცხლეა; თაფლო, ენა ვერ ამბობს, რასაც გული გრძნობს... (ხელს მოჰკიდებს)

თაფ. (თავისთვის) უჰი, რა საინტერესოა! (ხელზე ბეჭედს დაუნახამს) ვუი! ეს რა არის? ბეჭედი? ვინ მოგცათ, დანიშნული ხართ?

იოთ. (დაბნეული). ბეჭედი... ეს ისე.., ეს ბეჭედი ჩემი ცხონებული დიდი-დედისაგან დამრჩა!

თაფ. არა, სტყუით, სტყუით! რად გაწითლდით!

იოთ. მაშ ადვილი გგონიათ... ისეთმა ჰირის ოფლმა დამასხა! (შეჩერდება) ეს საოცარი ბეჭედია! როცა დიდედამ ეს ბეჭედი თურმე ხელზე გაიკეთა, მაშინათვე სული გაძვრა ცხონებულს.

თაფ. მერე რათ ატარებთ?

იოთ. (სიჩუმის შემდეგ) იცით რა, თაფლო, დაე ეს ბეჭედი იყოს პირველი ჩვენი ნიშანი... (ხელზე უკეთებს ბეჭედს) ამინ! ამინ! ამინ!

თაფ. ეს „ამინ! იმინ!“ რაღაა?

იოთ. ვა, განა არ იცით! ეკლესიაში რომ ამბობენ: „ამინ, ამინ გეტყვით თქვენ“... თაფლო, დაიფიცეთ, რომ ამ ბეჭედს არ მოიშორებთ არას დროს!

თაფ. გეფიცებით, ამ ბეჭედს მაშინ მოვიშორებ, როცა თქვენ გაგშორდებით! ახლა წავალ, ჩემი ბედისწერის გასაგებად! (მიდის, მობრუნდება, მერე ერთბაშად აკოცებს და გარბის)

იოთ. (ძლივს მოვა გონზე და მერე ერთბაშად რამდენჯერმე ჭერს უცინის) იჰ, თითქოს ციებ-ცხელებაში ვიყო! მაგრამ აჰა? (თავ მომწონედ) აბა, ერთი დედაჩემს ყური დაეგდო, თუ რა ეშხით ველაპარაკებოდი ჩემს სატრფოს!.. იქამდისინ მივიყვანე, რომ გავაგიჟე და ვაკოცინიე... დედა ჩემი-კი სულელს და რეგვენს მეძახის. აბა, რომელ რეგვენს შეუძლიან ის საქმე, რაც მე შევიძელი! თქვენ ადვილი გგონიათ ქალის გაგიჟება! აბა, თუ ბიჭები ხართ, სცადეთ ვინმემ და გააგიჟეთ! მაშ!! (იცინის) ეჰ, შევირთამ ჩემს თაფლოს და ჰერი: ჯერ თბილისში, მერე ბათუმში, მერე ოდესაში, მერე მოსკოვში, მერე პეტერბურგში და მერე ლონდონში... არა, ჯერ იქ არა, ჯერ პარიჟში... დედა-ჩემს კი აქ დავტოვებ, მამულს ვუყიდი და იყოს თავისთვინ... მე და თაფლო-კი ვიმოგზაურებთ. ერთ კარგს წვეულობას გავმართამ აქ, რაც საზანდრები და მეზურნეები არიან, სულ აქ ჩამოვრეკამ! ვაჰ, რა დროებას გავატარებ!!.

ვ. გუნია

(შემდეგი იქნება)

ჩვენი მსახიობნი

ი. ფ. ზარდალიშვილი, ქართული სცენის ახალგაზრდა მსახიობი, რვა წელიწადია სცენაზე მოღვაწეობს. პირველად მუშაობა დაიწყო ქუთაისის სცენაზე ვლ. ალექსი-მესხიშვილის ხელმძღვანელობით და თვისის ბეჯითის მუშაობითა და ნიჭით სათვალჩინო ადგილი დაიჭირა ქუთაისის სცენაზე. ეს ერთი სეზონია თბილისის სცენაზე სთამაშობს ქარ. დრამ. საზოგადოების დასში და აქაც ყურადღება დაიმსახურა საზოგადოებისა. მისი ამპლუა სახასიეთო როლებია. მშვენივრად სთამაშობს იურის, მარკუსს, პრინცს, ქადოვს, შლოიმეს, არმან დიუვალის, ჰერბერტს და სხ.

ი. ზარდალიშვილი შრომის მოყვარეა, სასცენო ხელოვნების მოყვარული და პატივის მცემელი. მსახიობს ეს თვისებანი თუ ბოლომდე შერჩა, იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ საპატიო ადგილს დაიჭერს ჩვენს სცენაზე.

18 ამ თვეს მისი ბენეფისია ქართულ თეატრში.

მომავალი მსახიობი

(გაგრძელება იხ. თ. და ც. № 3)

ზემოთ მოყვანილს მიმდინარეობას თავისი მსახიობები ჰყავდა (იხ. „თ. და ც.“ № 3). პირველ შემოხვევაში, როდესაც ბიესი დღიურ ჭირ-ვარამს ეხეობდა, როდესაც იგი ფოტოგრაფიული სურათი იყო ჩვენში გამეფებულ უკუდმართობისა, — მსახიობიც ფოტოგრაფად უნდა ქნეულიყო. მსახიობს ერთი, მეტად ფართო სპერეზი-და ჰქონდა დარჩენილი: იგი უნდა დაჰკვირვებოდა ჩვენს ცხოვრებას, რათა სინამდვილით გადმეტეს მაყურებლისთვის ბიესს გმირის ხატება. აქ იგი თითქმის ავტორის ეურ-მოწრდილი მონა იყო. სულიერი ეთარება ავტორის-მიერ დახატული გმირისა მეტად დაფარული იყო, ხშირად უკუგდებულიც, ისე რომ მსახიობი ვერ შეძლებდა მის გასუდგმულებს. რაიც შეეხება მეორე დარგს, — ისტორიულ ბიესებს, — აქ მსახიობი მეორე მხრეს ემორჩილებოდა: რეჟისორს. ძველი აშეალთა იყო, რომ მსახიობს ხელი შეეხოს გმირის სულისთვის, შიგ ჩაეხედოს და თავისი თამაშით სხვებისთვის დაენახვებინოს გმირის სულის დაფარული კუნჭული. თუ კიდევაც იყო ამის მაკალითები, მსახიც-ეა მხოლოდ ზედ პირველად ახსნდა იგი სედარს და თავს ადარ გიიტხელებდა კვლეკა-ძიებისთვის. მაგალ მისი ეურადღება კარეკან ეფექტზე იყო მიქცეული, რათა მაყურებლის გრძნობაზე ძალიერად მოქმედ ოა ამით თავისი მასაა შეესრულებინა პირნათლად. ასეთ მდგომარეობაში ძნელია რაიმე დაბარეკი დრმა ინტერპრეტაციის შესახებ, ძნელია ითქვას რაიმე მსახიობის ზრდა-განვითარებაზე.

ასეთი იყო ძველი მსახიობი, ასეთი არის თითქმის დღეგანდელი ეთარება ჩვენის მსახიობისა, თუ გამონაკლისს არ მივაქციეთ დიდ ეურადღებას. ძველი ეალის მსახიობი ვერ გიიგებს სახოგადოების მისწრაფებს და, რომც გიიგის და ადდი ეუდოს კიდეც ხალხის სულისკვეთებას, იგი მაინც ვერ ეულალტებს თავის გამოვალილ გზას: მეტად ძნელია ოცდასთი წლის გადატეპნილი ბიდიკის დატოვება. და ამიტომაც ჩვენს

ალ მომავალი მსახიობი უნდა ასახრდოვებდეს. მან უნდა დაკვალეთოვალოს ჩვენი ხალხის სულიერი ზრდა-განვითარებისადმი მისწრაფება. ეველასთვის ცხადია, რა რიგ სპატეთ და ამავე დროს მეტად ძნელია ასეთი ტვირთი!

ჩვენი სახოგადოება არსებითად შეიცვალა. გუშინდელი მისი გუმოვრება ან შუნდელება სულ სხვა არის, ვინემ დღეგანდელი. იგი განუწყვეტლივ ახდილს ა ახალ წყარის ეძებს თავისი სიცოცხლისათვის. ეთვალი ორგანიზმი ექვემდებარება ზრდა-განვითარებას კანონს, და ჩვენი სახოგადოებაც ხომ ცოცხალი ორგანიზმია! ამ ჟამად ჩვენ ნაკლებად გვაინტერესებს თოფ-ზარბაზნების გრანადი ან ის, თუ როგორ დასცემს ბრიალა ხანჯალს კაფეთრებული ქართველი ეაჯის „მტერს“ — ოსმალის ან სპარსელს. ჩვენ გაცილებით კეულტურანნა ვართ, — დეკალი შეიდება ჩვენი სუკუნისა. ეთვალივე გონებრივი მოძრაობა, მიაელი კეტიბრიობის განვითარებას სურათი მეორე მაქტაბით ადნუსხეულია ჩვენშიც. ამ ზრდა-განვითარებამ შესცვალა ჩვენი აზრი ადამიანის შესახებ. ეთვალი ჩვენგანი უპირველესად ეთვალია ადამიანია, — ცოცხალი, თავისი ბედნის და და უბედობის შექმნელ-გამომშეკელი, ეზეკოთა დეკალის მონა, მრავალფეროვანი და მრავალმხრივის კონსტრუკციის, ბუნების ბატონი და ამავე დროს მისი ეეს ადამიანია ეთვალი ჩვენგანი. ასეთები ვართ ჩვენ. მეტი ეურადღება აქ ადამიანის სულიერს მდგომარეობას აქცევ, ეთვალ მის მოქმედებაში ჩვენ ვეძებთ ადამიანის სულიერი ცხოვრების გამოხატულებას. ასეთი ინდივიდუალური მიმდინარეობა სუფეეს ამ ჟამად დიტერატურაში და სხვა ქვეყნის სცენებზე. ასეთივე უნდა იყოს ჩვენი სცენაც, და თუ იგი ვერ ადნუსხავს ამ მიმდინარეობას დარსეულად, ამისი მიზეზები ჩვენ წინა სტრაქონებში გამოვარკვეთ. ამ ხალის შესაჩენად და დარსეულად შესაშეაკეთებლად მოწოდებულია მომავალი მსახიობი. მისი წმინდა მოვალეობაა, დაგვიხატოს ჩვენ-ბიათ ადამიანი, — არა მეტაფიზიკური ზეკაცი (ბეთიბაშეკეი), არამედ რეალური პიროვნება, რომელშაც ჩვენ ჩვენს ნათესაობათ ხასიათებს ვეძიებთ (ჭეკეტმანი, ინსენი და სხვ. და, თუ გნებავთ, მეტერლინკიც). ასეთი დანაშნულება ჩვენი მომავალი მსახიობისა ეუტიდებოდ ითხოვს, რომ იგი ინდივიდუალისტი იყოს ამ სიტეკვის ფართო მნიშვნელობით ისევე, როგორც ეთვალი ჩვენგანი. ერთის წუთითაც არ უნდა გვეკოწეკლეთდეს ის, რომ მომავალი მსახიობი თავისებური ეუბლიცისტია. უკანასკნელსაკენ იგიც ფხიზლად უნდა ადგეზებდეს თვალეურს ჩვენს ცხოვრებს; უკანასკნელისაკენ იგიც კადეკრად ბასუხს უნდა აძლევდეს სახოგადოების მიერ წამოყენებულ საკითხს ხელოვნების დარგში,

წინააღმდეგ შემოხვევაში იგი ცხოვრების გარეშე დარჩება, თავის დანაშულების უდაბლეს...

მომავალ მსახიობს მრეოდენ ადამიანი აქვს საქმე, — ავტორის-მიერ დახასიათებულ გმირთან. იგი დრმად უნდა ჩასწვდეს ამ ადამიანს, ოსტატურად უნდა გადაბლაბლის მისი გული, ბეგ ჩაეხედოს, რომ შემდეგ მრთებულად ასწონ-დასწონოს მის-მიერ განირონულები გმირის მოქმედება. მას უნდა დავიწყდეს თავისი თავი, ადიგზნეს გმირის გულში მოგიმეგმე ნაბერწკალით, ფაადვეგის იგი და, როდესაც ეთვალეგე ამის დარსეულად შეასრულების, თამამად შეუძლია ხაქვეს: „დიახ, მე ვახდავარ ხელოვანი მსახიობი, “-ო.

მომავალი მსახიობი მოგანარე კრიტეგონია. უკანასკნელი გულდასმენაო კეთილობის თხზულებას, ეკვლეგს მის მშეკნიერებას, ეძიებს დედაბრეგს და ამ მუშაობით კატეგორიული თვითონვე ჭქმნის ახალ ხატებას. ასეთოვე უნდა იყოს მსახიობიც. იგი ისწავლის გმირს, თავს ეკვლება მის ხასიათებს; ასულდგმულებს და ადაპირაკებს, ხმას ადებინებს კაპიტანებულ გმირს, იგი თავდწინ წარმოგვიგენს ჩვენთვის ადვილად გასაგებს ადამიანს, რომელიც მრავალ რასმ ეტეკვის ჩვენს ეონებას. მომავალი მსახიობი, როგორც კრიტეგონი, ვერ დასკურდება ავტორის-მიერ აქა-იქ კაკრულ ფერადებს; იგი შეეცდება უფრო კაცხოვედოს და შეაკვნოს ეოველ-ლის მხრივ გმირის ფსიხიკური კანცდათ სურათი. ამიოაა ძირითანი მომავალი მსახიობის მუშაობა, რომელიც ხავრებიაო მიმართულია ადამიანის სულიერ „მე“-ს კარკვეკაზე და გაკებიასდმი.

მაკრამ მომავალი მსახიობი მხოდდ მაშინ შესძდების გმირის ეოველმხრივ შესწავდას, როდესაც მას ჯერ მოდიანი, სპერთო სურათი ექნება დახატული. ცხადია, მსახიობმა ჯერ მოდიანი ტიპი უნდა შემონაკვეთოს, რათა შემდეგ შესწავლის დრმის თანდათან კაადერმვოს, კაძდეერთს იგი. შემცდარია, ვეიქრონ, სულარეცკი*), როდესაც ამბობს, მსახიობი ჯერ ერთ წერტილს მიაქცევს ეურადღებას, შემდეგ — მეორეს და ასე და ამგვარად შეჭქმნის მთლიან ხატებასდ. ასეთ ბრობებში მსახიობი უსათოდ სხვის დახმარებას ხაშორიეს, რადგანაც იგი ბრეკვულ წუთშეკ დაჭკარკვეს გზას და ძნელად-და მიაგნებს დაფარულს სიღდუმდობებს. ესეც არ ეთოს, თვით დაკვარვეკაც წინაადმდეგს გეკეუნება. როდესაც რაიმე საკვნს კვაჩვენებენ, ჩვენ ჯერ სეეროთ, მოდიანი შოაბეკდადდეს კვარჩვნ და და მსოდოდ შემდეგ კადადვიართ წვრილმანებზე. მომავალი მსახიობისთვის ასეთ საკვნს წარმოადგენს ადამიანი. როგორც ჩვენი ორკანიზმის ეოველ უჯრედმა ეკვლა ჩვენი თვისებაა დაფარული, ისე ეოველი ფსიხიკური მომენტი შეაცვლ არა მარტო რაიმე დამსხასიათებულ თვისებას, ერთ რომელიმე ნაკვთის, არამედ-მთელ ორსებას ადამიანისას, რომელზედაც ხან ერთი მხარე ამოტეკდება ზედაპირზე, ხან-კი — მეორე. ფსიხიკური ცხოვრების ეოველ წუთში მთელი ადამიანია დაფარული, და მომავალი მსახიობიც მრეოდენ მაშინ შესძდების ცალკე პიროპების დარსეულად ჩამოაქნდაკების, როდესაც იგი მთლიანად იგრძნობ მასდას—ადამიანს. ეს მთლიანი სურათი მსახიობს პიესის კეთილი დრის უნდა წარმოუდგეს. შემდეგ იგი სინტეტიურად-კი არ აკვეშარეს ცალკე მომენტებს, არამედ ანადიტიურის გზით აპირიგენს თავის გმირს. სულ სხვა საკითხია, დაეთანხმებიან მსახიობს რადის ინტერპრეტაციაში თუ არა. ეოველ შემოხვევაში ის კი ეშვს კარეშეკ, რომ იგი ერთს, მთლიანს ტიპს შეკქმნის, დრმა შთაბეკდადებას და არა დაქეუმტეტებულს, წეთიერსა და აქა-იქ კეთნტულს მშვენიერ ფერადებ დასტოვებს. მომავალი მსახიობის ხელოვნებაც სწორედ აქ ეთარეკის. ამაზე — შემდეგ.

ვ. დადვაძე

ალექსენტი ცაგარლის საფლავი

ბული მომიკვდა, თვალთაგან ცრემლთა ნაკადული
გადმოვაფრქვიე, როცა ნაღველ-მორეული, სულით შეწუხებული, საფლავთა შორის მოსიარულე, ჩვენი სასიქადულო დრამატურგის საფლავს წავაწყდი..

და, აი სურათი, იმ საფლავისა: დამპალი ხის ჯვარი და ზედ ცარცით წარწერა: დრამატურგი ალექსენტი ცაგარელი.

ვიმეორებ, გული დამდადა! ვსთქვი ნუ-თუ ეს ეკადრება ჩვენი თეატრის სიამაყეს-მეთქი?!

ალერ რვა წელიწადია, რაც ა. ცაგარლის გვამი გაეცოდა დ, ბაკინი, დრო არის მისი საფლავი მისი ხსოვნის პატივ-საცემლად ღირსეულად შევამკოთ...

რის ღირსიცაა ა. ცაგარელი,—ყველამ იცის, მეტია ამაზე ლაპარაკი.

ვისი მოვალეობაცაა ამ საქმის სისრულეში მოყვანა,—ესეც ვიცით.

ამ შენი-შვენით მოვაგონებთ მათ და ვეტყვით:

ნუ სტოვებთ ობლად ძვირფას საფლავს!

კონსტან-ანდრონი

*) მოსკოვის სამხატვრო თეატრის ერთი რეჟისორთაგანია. იხ. ვ. შალიკაშვილის წერილი მოსკოვიდან („დროება“ №№ 276—77) ვ. დ.

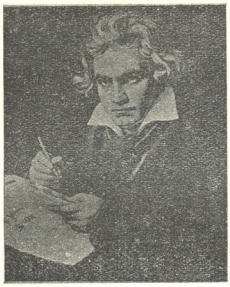

შესანიშნავი კომპოზიტორი
ბეთჰოვენი
1770—1827.

დიდებულ ადამიანთა ცხოვრებიდან

ბეთჰოვენის სიკვდილი

ასორმოცი წლის წინად დაბადა დიდებული კომპოზიტორი ბეთჰოვენი, მუსიკის ღმერთად მაჩნეული, ხალხი თითქმის ერთი საუუნეა, რაც გარდაიცვალა...

მრთლაც და შესანიშნავი იყო საკვდილი ამ დიდებულის კაცისა...

იგი ცხოვრობდა ქ. ვიენის მახლობლად...

მოულოდნელად წერილი მიიღო თავის ძმისწულისა ძალიერ ავად ვარ, მომხეიო...

ბეთჰოვენი, რომელსაც ძალიერ უყვარდა თავისი ძმისწული, გაუშორა და ფეხით გაუდგა გზასა...

სიდამძიმის იარა. ძალზე დაიალა და მახლობელ სოფელში ერთის გლეხის ოჯახში, შეაფარა თავი...

მასპინძელმა ეახლომი მოამზადა...

სტუმარ-მასპინძელი ავახშეს, ჩუმად, წესრად, იდუმალებით მოტეული...

ჯახშის შემდეგ დიასიხლისი საკერავს ჩაუჯდა, ქალიშვილმა წინდის ქსოვა დაიწყო, ოჯახის უფროსი დინჯდერეულ ბაინინის მაუჯდა, შვილებმა ძველ სკრიპკის მაჭკიდეს ხელი...

ერუ ბეთჰოვენი, ვუთხეშა ჩუმად მიმჯდარი. მასპინძლების შეჭეურებდა, თვალეურს აგებენდა...

რადენიმე ხნის შემდეგ იგი გაოცდა მასპინძლთა არა ჩვეულებრივმა ცვლილებამ:

ქალიშვილის ხელიდან წინდა დაეარდა, თვალიდან ცრემლი წასვდა..

დედა მას მოეხვია, იგიც იდუმად აცრემლებული...

მუსიკა მაუხდა, ეველა დრმა სიჩუმემ მოიცვა...

ბეთჰოვენმა ეველა ამის დანახვაზე თვალები აწეიტა...

სმენით ვერ ესმოდა, გრძნობით-კი ჭვრეობდა..

— ვისი მუსიკაა, რომ ეველაზე ასეთა შთაბეჭდილება მოახდენოო, კითეეერა მან და მოითხოვა რეეული ნოტებისა...

დიდებული კომპოზიტორი გაოცდა, როდესაც ეველაზე ამოიკითხა — Beethoven.

ის ე�ო თეით მასვე მეორე სიმეორეთის Allegretto..

— ეს ხომ ჩემია, სოქვა აღგზნებულმა ბეთჰოვენმა...

ეველა დამსწრეთ აღტაცებით დაუკრეს ხელი, შუბლი, კალთები...

კომპოზიტორი თვით მეუდა დანცდრეული ბიანინოს, სკრიპკა აეკენესდა...

დადა, დადუმდა უტეეი და შეტეველი...

ზემოთადდებულმა ხელოვანმა კიდეე ერთხელ, და უკანასკნელად, ჩაქსოვა-ჩაეწნა თავისი გრძნობა, გული და სული, თავის უეედაეს ქმნილებასა...

მაგრამ გრძნობა მოეკარბა, დეელვამ უმატა...

წასვალ ტირილი, დაწეეებული ჭინგი ეველრ დასრულა, უტეე ავად გახდა...

მასპინძლებმა დოგანში ჩაეწყანეს...

იგი უარესად შეაქმნა...

მენ მეოთეი ადრე დაეოვნეს და აცნობეს ბეთჰოვენის მეეობარს, აეერეადე დიდებულს მუსიკოსს ჭეშმეტს — შენი მეგობარი ძალიერ ავად არისო...

ჭეშმეტელი მაშინვე გაბოეშურა მეგობრის სასახლეადე, მაგრამ სულთმობრძოლეს-და მოეესწრო...

ოთახში მეკადარი სიჩუმე გამეეეულიეიო...

მთამეკვდავმა ბეთჰოვენმა თვალხი მაეშტერა ჭეშმეტს.

— ჭეშმეტ, მხოლოდ შენ ეწეი, მე რა დიდებული კაცი ვეეკვიო,—ეთხრა და სულიც განუტეეა..

Violoniste D. Davidian

ქართული თეატრი

მარო მდივანი. ეს ათი წელიწადია, რაც ქ-ნი მარო მდივანი დეელდაეად და ბეჯითად ემსახურება ქართულ თეატრს. ბირეველად სტენსზე გამოვიდა ობიდანში: შემდეგ ქეთანაში ვიდაეიდ, ხალხი ეს უკანასკნელი რამდენიმე სეზონი თბილისის სტენსზე მოდგეწეობს. მ. მ. ამბეჯა ნარეფერა—ბეეენი კობეეური და დრამატიული როლი ეთამაშია ერთნაირის ხელოენებით და ერთნაირის სიმშვენიერით მოეხიბლავს საზოგადოება. დღეს ქართულ თეატრში მისი ბენეფესია, წარმოდგენილი იქნება შ. ამის ბიესა **„შეურისძიების ღმერთი“** და ვ. გომბრიდისა— **„დრამატ. გამგეობის წევრი“**. ორეეე ბიესა საინტერესოა. წარმოდგენაში, სხვათაშორის, ვდ. ალ.-ეესხეშეალი მონაწილეობს.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნაწყვეტ-ნაწყვეტი

(მგზავრის შთაბეჭდილებანი)

—:—

იანვრის გასულს აღბულახიდან ვბრუნდებოდი. დილის 8 საათი იქნებოდა, როცა სადგურიდან გამოვედით მე და ერთი ექიმი, რომელიც ავადმყოფის გასაშიჯავად ამოსულიყო.

ორი დღე ცხენით ვიარე და ახლა-კი, დაქანცულმა, ეტლით ვირჩიე მგზავრობა.

თბილი დღე იყო, ზამთრის დღეს არ გაგონებდა! თოვლი აქა-იქ მარტო მთებზე მოსჩანდა! ასკილის ბუჩქებს შტოები გამწვანებოდა , თბილ დღეს გამოეტყუებინა!.. ხის ძირებში ია მრავლად მიმალულიყო, კრძალვით გამოიყურებოდა, თითქოს მგზავრთ ემუდარებოდა: ხელი არ მახლოთ, გაიარეთ, დიდი ხნის სიცოცხლე აღარა მაქვსო!...

მე და ჩემი თანამგზავრი ვერაფრით ვერ შევყევით მუსაიფს, მე ნაღვლიანმა ოცნებამ გამიტაცა, ის კი უმნიშვნელო საგნებზე მელაპარაკებოდა!... მე მოკლედ ვაძლევდი პასუხსა... ბოლოს ორთავემ მივანებეთ თავი ლაპარაკსა და ჩვენს ფიქრებს მივეცით თავი!...

გულმოდგინედ ვიყურებოდი აქედ-იქით!

ეს მხარე ამის მეტად არ მენახა!... და ამხანადაც ღამით შემოველ აღბულახს... ცნობისმოყვარეობით ვაცქერდებოდი ყველაფერს: ხალხს, სახლებს, საქონელს, ველ-მინდვრებს, ტყეს, ცას... მთელს ბუნებას!..

მინდოდა ყოველი ადამიანის გულში ამოგეკითხა, რით იყო გამსჭვალული, რა ადარდებდა!.. ვაცქერდებოდი მინგრეულ სახლებს, მუშა-გლეხების ბინებს, და მწარედ ამოვიოხრავდი ხოლმე!.. აქ თავი შეეფარებინა სიღარიბეს, მონობას, ტანჯვა-ვაებასა და სევდას!.. ის ქოხმახები მუნჯი მოწმენი თავგასული უსამართლობისა, დაჩაგვრისა, დევნისა...

ყველა სოფელში მკვდარი სიჩუმე გამეფებულიყო!... ძაღლების ყეფაც-კი არ ისმოდა... ადამიანებს სახეზე რაღაც სევდა გადაჰფარებოდა!.. შიშველ-ტიტველი ბავშვები დაგლეჯილი ტანისამოსით, სახლების წინ ჩუმად თამაშობდენ, თითქოს მათაც ეშინოდათ ხმის ამოღებისა!.. სოფელს მწუხარების ზეწარი გადაჰფარობდა!..

ამ მინგრეულ სოფელში, მაღლობებიდგან გადმოიყურებოდენ ბატონის კარ-მიკეტილი, დანგრეული სახლები... ეტყობათ სახლ-კარი მიუტოვებიათ, ლტოლვილან, მიუვიწყებიათ ერი, ენა, მამული და ყოველივე ძვირფასი, წმინდათა წმიდა შეეწირავთ ჩინ-მენდლებისა, ლაქიობისა, გარეგნულ ბრწყინვალებისთვის!.. ზნეობა-ქონებით დაეცნენ და მასთან ერთად დასცეს ის მშრომელი ხალხი, ვისი წყალობითაც ფარფაშობდენ! ეს არ იკმარ, მშრომელს ხელიდან მიწა გამოაცალეს სხვებს გაუბოძეს!...

აქ მრავლად ვხედავ სხვა და სხვა ეროვნების ხალხს, მათ შორის ნაკლებად მოსჩანს ქართველი...

გული დამწყდა! სად წავიდა, სად განქრა, ის ერთსულოვანი ერი, რომელიც ამ ქვეყანას გმირულად იცავდა ათასი წლობით?!

დანგრეული, შავ ღრუბელ - გადაფარებული ძველი ნაშთნი ნაღვლიანად დასცქერიან იმ ადგილებს, საცა ერთს დროს მძლავრი ერი ბუდობდა!.. გარეშემო არე-მარესაც საცოდავი, მკრთალი, ფერი დასდებია!... თითქოს თვით ბუნება გადაგვარდაო: ტყე გაიკაფა, დაწვრილმანდა, გახუნდენ ველ-მინდვრები, წვიმებმაც ჩამოღადრეს მთები და დამახინჯეს!.. ჭირნახული, ხე-მცენარე, ისრე აღარ ბიბინებს!.. ფერმიხდილი, დაჯუჯავებული საქონელიც უგულოთა სძოვს და ზანტად მუშაობს!.. იგიც დაშაღვლიანებულია... თავდაღუნული, წელში, მოხრილი, ხმა-გაწყვეტილი გლეხკაცობა გულში იკლავს სევდას! შიშით, მწარე ნაღველით უყურებს მეზობლებს, მათ მიწაზე მომუშავებს!... და გული სწყდება!..

აგერ მიეუახლოვდი გერმანელების სოფელს; უცებ რომ ვნახე, მიამა: კოხტად მწკრივად დადგმული სახლები!... სისუფთავე, ყველა მასალა, მიწის სამუშაო იარაღი, ყველა სახლს ჰქონდა, და თვით ხალხიც სუფთად ჩაცმული იყო!.. ამ სურათმა ნაღველი ამიშალა!..

გერმანელის ყველა ეს თვისება ვიფიქრე, რატომ ჩვენს გლეხს არ აქვს?.. ნუ თუ, მართლა, უგუნური, ზარმაცი, ბრიყვია ჩვენი გლეხი?..

ეროვნული ბიბლიოთეკა

პირიქით, მასაც უყვარს მუშაობა! შრომა! მაგრამ გაოგნებულია!... ყველა მას ჩაფრენია კისერში და უკანასკნელ სისხლის წვეთსა სწოვნნის! სუნთქვის უსუფთავს, უშლის აზროვებას.. ბეჯითად მუშაობს?.. და არც კი იცის, ვისთვის, რისთვის?!.. იმიტომ რომ სხვამ წაიღოს მისი ნაამაგარი!.. იგიც დაღუპვის გზაზე შემდგარა.. ვხედავ, ოდესღაც მძლავრი ერი, როგორ მიჰქრის უფსკრულისაკენ!...

რა რიგ მინდა შევაყვირო: „დადექ, გონს მოეგე, მობრუნდი, უფსკრულში ნუ გადიჩეხები!.. მაგრამ ძალი არ შემწევს ღონე არა მაქვს!..

ამ ფიქრებით მივუახლოვდით სადგურსა!.. გაჩერდნენ დაღალული ცხენები, მეც გამოვერკვე, მაგრამ გული-კი კვნესოდა!..

გიორგი ფოცხოველი

ვინება თუ მუშტი?!

საძაგელი მდგომარეობაა, არ იცი, რითი დაიწყო და რითი გაათავო კამათი, ბრალდებულის სკამზე ვინ დასო და ვინ გაამართლო!..

დიაღ, ამ ერთს თვეში საშინლად აფორიაქდა ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრება...

მეოცე საუკუნეა საუკუნე განათლებისა და მოქალაქობრივ უფლებათა მოპოვებისა, და კიდევ ვერ მიხვედრილხარ--რაში უნდა გამოიხატებოდეს ჩვენი კულტურულობა, მოქალაქეობა, სწავლა-განათლება, გონებრიობა!..

არავითარი პატივისცემა პიროადობისა, არავითარი თავაზი პიროვნებისადმი, არავითარი კრძალულება საზოგადოების წინაშე!..

ის ტაძარი, რომელიც ხასიათს უნდა ათვინიერებდეს, ქვენა ენებათ სპობდეს, ადამიანთ აკეთილშობილებდეს, გასულ კვირას უმგვანო საქციელით შეიპილწა!..

ქართულ ხელოვნების ტაძარში განათლებულმა **მწიგნობარმა მწიგნობარს** შეახო ხელი გაზეთში „თბილისელ მოსყიდულ ჟურნალისტთა“ შესახებ დაბეჭდილ წერილის გამო...

აი, რა ვარდყვავილი შემოგვძღვნა ისედაც მწარე ცხოვრებამ!..

რა არის, სადა ვართ, რომელ ცის ქვეშა ვცხოვრობთ?!.

გულიგულში დაგუბებული ვარამი მაიძულებს შევძახო ყველა მოძალადეს, ყველა მოურიდებელ ვაჟბატონს: რათ, რისთვის სცხებ ჩირქს ადამიანს სიტყვით თუ საქმით, მაგრამ... ვისთვისა ვსთქვა, რადა ვსთქვა!..

განა თვით იმ ბატონებს, რომელთაც, ნგარიშების გასწორება მხოლოდ მუშტიკრივით დაუსახავთ მიზნად, ჩემზე ადრე არ უქადაგნიათ, რომ პიროვნების ხელშეხება უკეთურებაა?! მაშ რამ დაუბნელათ გონება, რომ არა-კაცური საქციელი ჩაიდინეს?!

გრცხვენოდეთ, ათას გზის გრცხვენოდეთ თქვენ, რომელთაც გონგებით, კაცობრიობით, მოქალაქეობით თავი მოგაქვთ და ქვებუდანობას, მოპირდაპირის ხელით გალახვას არ ერიდებით...

კერძო პირს დავდოთ ბრალი, გონების დაბნელებასა, სიმთვრალესა, ანუ თავდავიწყებას?!. არა და არა, ათასჯერ არა! მთელი ჩვენი საზოგადოებრივი წყობილებაა მოშხამული, უკუღმართ გზაზე შემდგარი, გარშემოხვეული ატმოსფერაა მოწამლული, და, რასაკვირველია, რომ შედეგსაც ასეთს ვიმკით...

ჰმ!.. თურმე ტყავი გამოგვიცვლია,—სულიკი ბნელი შეგვრჩენია!..

თურმე სერთუკსა და გაკრახმალებულ პერანგს ქვეშ მოუთვინიერებელი, გაგარეგებული არსება იფარება...

ვაი და ვუი ჩვენ!.. სარცხვილი კარ-ჩაკეტილობაში მომწყვდეულ „საზოგადოებრივ“ ბატონეს...

დროა დრო, დაინგრეს ჩინური კედლები, დროა, დრო დაშრეს ყველა იმ წყაროთა სათავენი, რომელნიც შხამავენ ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებას...

ექიმი შტოკმანი

რედაქციის ფოსტა:

ქუთაისში ლ—ა მ—სას: გულწრფელად გმადლობთ თანაგრძნობისთვის. დაბეჭდავ

ზაქათალაში ზ—ა ე—ს. გმადლობთ. ადნიშნულ გზას რედაქცია არ გადუხვევს და ეცდება ხალხში შეეთანხმობადეს მისწრაფებათა გადვეკეას. ეშინაა ეოველ კეთრ გამოჯ.

ქუთაისში დ—ო დ—ს: გთხოვთ დანარჩენი მოქმედებანიც გამოგვგზავნოთ, რათა რედაქციას შეეძლოს მთელი ბიესის განხილვა.

რედაქ.-გამომცემელი **იოსებ იმედაშვილი**

Отдѣленіе скоропечат. „Прогрессъ“ Дворцовая ул., домъ груз. Дворянства.